

Lublin, dnia 15 stycznia 2026 r.

Dr hab. Jadwiga Potrzeszcz, prof. KUL
Katedra Teorii i Filozofii Prawa
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Recenzja
osiągnięcia naukowego i aktywności naukowej
Dr. Bartłomieja Wróblewskiego w
postępowaniu habilitacyjnym

1. Podstawa prawna i uwagi wprowadzające

Stosownie do decyzji Rady Doskonałości Naukowej, na mocy której zostałam wyznaczona do pełnienia funkcji recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania Dr. Bartłomiejowi Wróblewskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne, a także uchwały nr 157/2024/2025 Rady Dyscypliny Nauki Prawne UKSW, na mocy której zostałam powołana w skład komisji habilitacyjnej w charakterze recenzenta, przedkładałam recenzję osiągnięcia naukowego i aktywności naukowej Dr. Bartłomieja Wróblewskiego.

Podstawę prawną niniejszej recenzji stanowi ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz.1571, dalej: Ustawa).

Dokonując oceny, czy osiągnięcia naukowe i aktywność naukowa Dr. Bartłomieja Wróblewskiego spełnia kryteria ustawowe, należy przede wszystkim uwzględnić treść art. 219 ust. 1 Ustawy w brzmieniu: „1. Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: 1) posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267

ust. 2 pkt 2 lit. b, lub c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej”.

Dostarczone materiały (tj. oryginały lub kopie monografii, artykułów naukowych oraz kopie pozostałych publikacji; kopie certyfikatów i dokumentów potwierdzających istotną aktywność naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej; kopie dokumentów potwierdzających działalność organizacyjną; autoreferat; wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej) umożliwiają w pełni recenzentowi na udzielenie odpowiedzi na dwa zasadnicze pytania: 1) Czy przedłożone przez Dr. Bartłomieja Wróblewskiego trzy cykle powiązanych tematycznie artykułów/monografii naukowych stanowią znaczny wkład Autora w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne? 2) Czy cały dotychczasowy dorobek naukowy Dr. Bartłomieja Wróblewskiego oraz Jego działalność naukowo-dydaktyczna i organizacyjna pozwalają na stwierdzenie, że Habilitant wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej?

W niniejszej recenzji udzielę odpowiedzi na te dwa pytania, a zatem ocenię, czy Habilitant spełnia wszystkie ustawowe wymogi stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

2. Wymóg posiadania stopnia naukowego doktora

Dr Bartłomiej Wróblewski uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa, nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 30 czerwca 2009 r., na podstawie przedłożonej rozprawy doktorskiej pt. *Kształtowanie się koncepcji i instytucji odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za działania ustawodawcy. Na tle ogólnych reguł odpowiedzialności państwa*, której promotorem była Prof. dr hab. Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz, a recenzentami w przewodzie doktorskim byli: Prof. dr hab. Tadeusz Biernat i Prof. dr hab. Wojciech Dajczak.

Spełniony został zatem przez Habilitanta pierwszy ustawowy warunek, a mianowicie wymóg posiadania stopnia naukowego doktora.

3. Ocena osiągnięcia naukowego, określonego w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy

W postępowaniu habilitacyjnym Dr Bartłomiej Wróblewski przedstawił jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy, trzy cykle artykułów (w tym również książek) powiązanych tematycznie i dotyczących następujących obszarów badawczych: 1) normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych; 2) praw człowieka; 3) odpowiedzialności odszkodowawczej władzy publicznej za akty normatywne.

Przystępując do oceny tak bogatego treściowo i obszernego dorobku naukowego Habilitanta wskazanego jako osiągnięcie wymagane na mocy art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy chciałabym na wstępie podkreślić, że w mojej ocenie już pierwszy cykl artykułów spełnia w sposób wzorcowy kryterium ustawowe, wniesienia znacznego wkładu w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne. Uważam że wystarczające byłoby wskazanie tylko tego pierwszego cyklu artykułów. Minimum ustawowe to co najmniej 1 cykl. Wskazane przez Habilitanta dwa kolejne cykle publikacji również spełniają stawiane habilitantom kryterium ustawowe i przez to jedynie wzmacniają moją jednoznacznie pozytywną ocenę dorobku naukowego Dr. Bartłomieja Wróblewskiego z punktu widzenia wymogów ustawowych określonych w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy.

Na pierwszy cykl artykułów, poświęconych problematyce normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych, składa się aż dziewięć obszernych publikacji opracowanych w latach: 2012-2025. Wyliczając w kolejności chronologicznej są to następujące artykuły: 1) *Problemy z pojęciem normatywności tekstu prawnego. Uwagi recenzyjne i polemiczne po lekturze pracy Małgorzaty Ewy Stefaniuk Preambula aktu normatywnego w doktrynie oraz w procesie stanowienia i stosowania polskiego prawa w latach 1989-2007*, „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 2012, nr 2, s. 293-306 (ss. 14), współautor w 25% Maurycy Zajęcki; 2) *O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych*, „Przegląd Sejmowy” 2017, nr 5, s. 125-141 (ss. 17), współautor w 50% Maurycy Zajęcki; 3) *O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych. Część druga: typologia przepisów*, „Przegląd Sejmowy” 2021, nr 2, s. 181-221 (ss. 41), współautor w 50% Maurycy Zajęcki; 4) *Redundant and Useless Fragments of Legal Texts. Basic Definitions and Preliminary Typology of Cases*, „Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie” 2021, t. XIV, nr 1, s. 529-544 (ss. 16), współautor w 50% Maurycy Zajęcki; 5) *O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych. Część trzecia: typologia fragmentów przepisów i elementów części niezasadniczej*

aktów normatywnych, „Przegląd Sejmowy” 2023, nr 2, s. 119-155 (ss. 37), współautor w 50% Maurycy Zajęcki; 6) *Normatywność przepisów prawnych w demokratycznym państwie prawnym*, „Prawo i Więź” 2025, nr 2, s. 63-91 (ss. 29); 7) *Normatywność tzw. dekalogu - pierwszych 10 artykułów Konstytucji kwietniowej*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2025, t. XXIV, nr 2, s. 11-28 (ss. 18); 8) *O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych. Część czwarta: uzupełnienia dogmatyczno-teoretyczne i podsumowanie*, (s. 1-19, złożony do druku w „Przeglądzie Sejmowym” w grudniu 2024 r.), współautor w 50% Maurycy Zajęcki; 9) *Koncepcja normatywności, redundantności, zbędności tekstu prawnego w kontekstach sporów teoretycznych o uniwersalizację metod wykładni i o pojmowanie struktury systemu prawnego*, „Przegląd Legislacyjny” 2025, nr 1, s. 7-60 (ss. 54), współautor w 50% Maurycy Zajęcki.

Oceniając stronę formalną pierwszego, wskazanego przez Habilitanta cyklu artykułów, pragnę zwrócić uwagę na jego obszerność. O ile dobrze policzyłam, ilość stron wszystkich publikacji w cyklu wynosi 245. Wszystkie artykuły z tego cyklu zostały opublikowane (jeden jest w druku) w renomowanych, wysokopunktowanych naukowych czasopismach prawniczych, takich jak: „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny”, „Przegląd Sejmowy”, „Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie”, „Prawo i Więź”, „Miscellanea Historico-Iuridica”, „Przegląd Legislacyjny”. Artykuły publikowane w wymienionych czasopismach naukowych są uprzednio recenzowane przez co najmniej dwóch niezależnych recenzentów. Procedura recenzowania jest przeprowadzana w sposób rzetelny, gwarantujący, że dopuszczone do publikacji artykuły stanowią oryginalne, wartościowe opracowania naukowe. Zatem już sam fakt opublikowania artykułów wchodzących w skład pierwszego cyklu w tych prestiżowych czasopismach naukowych dobrze świadczy o ich wartości naukowej. Lektura tych artykułów dokonana na etapie sporządzania niniejszej recenzji potwierdza, że w istocie tak jest.

Sformułowanie tytułów wszystkich artykułów składających się na pierwszy cykl wskazuje na ich tematyczną spójność, a także na z góry podjęty autorski zamysł, aby artykuły te stanowiły cykl. W szczególności w artykułach publikowanych w „Przeglądzie Sejmowym”, zarówno sformułowanie tytułów, jak też treści zamieszczane we wstępach i zakończeniach wprost wskazują na podjęty zamiar i jego realizację jako cyklu artykułów spójnych tematycznie. Świadczą o tym następujące passusy: „Następny krok w badaniach, które inicjuje niniejszy tekst, to wykazanie, że polski tekst prawny jest rzeczywiście - a nie tylko potencjalnie w warstwie pojęciowej - niejednorodny normatywnie. [...] Pytanie, czy praktyka

polskiego prawodawcy, polegająca na pomaganiu interpretatorom poprzez wprowadzanie fragmentów redundantnych, jest godna aprobaty, czy raczej zasługuje na krytykę, wymaga osobnych, pogłębionych analiz. Przebadań wymagają takie elementy aktów normatywnych, jak: preambuły, przepisy wskazujące zakres przedmiotowy i podmiotowy aktu normatywnego, przepisy programowe, przepisy doskonalące, sprostowania, nazwy puste, odesłania, definicje legalne, przepisy duplikowane, przepisy niesłużące wysłowieniu obowiązującej normy, różne przypadki *superfluum*, tytuły aktu normatywnego, tytuły jednostek systematyzujących akt normatywny, odnośniki oraz załączniki. Zagadnienia te chcemy podjąć w osobnym tekście, bazującym na ustaleniach pojęciowych niniejszego tekstu” (*O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych*, „Przegląd Sejmowy” 2017, nr 5, s. 139-140).

Kolejny fragment: „W poprzednio opublikowanym artykule („Przegląd Sejmowy” nr 5(142)/2017) autorzy zaproponowali uporządkowanie terminologiczne pojęć normatywności, redundantności oraz zbędności tekstu prawnego. W niniejszym artykule dokonano typologicznego przeglądu polskich tekstów prawnych. Analizie poddano przykłady jednostek redakcyjnych części zasadniczej (artykułowanej) aktów normatywnych - przepisów prawnych. Opisano pod kątem normatywności, redundantności i zbędności: preambuły wewnętrzne, przepisy wskazujące zakres przedmiotowy i podmiotowy aktu, zasady prawa, przepisy programowe i zadaniowe, przepisy doskonalące, sprostowania, regulacje trwale nierealizowalne, definicje legalne. Analizy umożliwiły zdefiniowanie czterech typów wadliwości przepisów, nazwanych obrazowo: dublerami, wdowami, sierotami i partaczami. W zakończeniu wskazano na konieczność uzupełnienia analizy części niezasadniczej (nieartykułowanej) aktów normatywnych. Poświęcona temu będzie kolejna, przygotowywana część opracowania. [...] W części trzeciej planujemy kontynuować przegląd typologiczny, obejmując analizami fragmenty przepisów prawnych oraz (obszerną) klasę przypadków występujących w częściach niezasadniczych polskich aktów normatywnych. Dopełnieniem naszych rozważań będzie czwarty tekst, poddający teoretycznoprawnej analizie całość problematyki normatywności, redundantności i zbędności tekstu prawnego i postulujący uzupełnienie reguł wykładni prawa o takie, które uwzględnią przypadki realnych praktyk legislacyjnych (zarówno akceptowalnych na podstawie Zasad techniki prawodawczej, jak i po prostu błędnych)” (*O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych. Część druga: typologia przepisów*, „Przegląd Sejmowy” 2021, nr 2, s. 181-218).

Następny fragment: „W poprzednio opublikowanych artykułach („Przegląd Sejmowy nr 5(142)/2017 oraz 2(163)/2021) autorzy zaproponowali uporządkowanie terminologiczne pojęć normatywności, redundantności i zbędności tekstu prawnego oraz przejrzeni pod kątem typologicznym podstawowe jednostki redakcyjne części zasadniczej (artykułowanej) aktów normatywnych - przepisów prawnych. W niniejszym tekście poddano analizie pozostałe elementy tekstu prawnego: preambuły, tytuły aktów, śródtytuły, definicje nawiasowe, odnośniki oraz załączniki zawierające zdania oraz elementy niezdaniowe (tabele, wzory, grafiki, mapy, partytury). Zaproponowana terminologia została nadto poszerzona tak, by uwzględniać fragmenty przepisów, przepisy pluralne oraz akty normatywne jako całości. Wszystkie elementy mogą być, przy odpowiednich modyfikacjach definicyjnych, analizowane tak samo jak przepisy przy użyciu kategorii «dublerzy», «wdowy», «sieroty» i «partacze». W zakończeniu wskazano konieczność uzupełnienia analizy o aspekty teoretyczno-porównawcze - zestawienie tez autorów z głównymi opisowymi i normatywnymi teoriami redagowania i wykładni tekstu prawnego. Poświęcona im będzie czwarta, przygotowywana część cyklu opracowań. [...] Chcielibyśmy w tym miejscu zapowiedzieć, że kontynuacją - i zwieńczeniem - naszych analiz zjawiska normatywności, redundantności i zbędności tekstu prawnego będzie tekst poświęcony teoretycznej analizie polskiego tekstu prawnego” (*O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych. Część trzecia: typologia fragmentów przepisów i elementów części niezasadniczej aktów normatywnych*, „Przegląd Sejmowy” 2023, nr 2, s. 119- 152).

Kolejny fragment: „W tekście konkludujemy wywód z poprzednich naszych publikacji. W cyklu tekstów zaproponowaliśmy siatkę pojęciową służącą opisywaniu tekstu prawnego pod kątem występowania potencjalnie fragmentów redundantnych i zbędnych. W tekście pierwszym wyodrębniliśmy pojęciowo trzy typy normatywności: [...] normatywność *sensu largissimo*, [...] *sensu largo*, [...] *sensu stricto*. Scharakteryzowaliśmy także dwie cechy, które można przypisać tekstowi prawnemu: [...] redundantność, [...] zbędność. W tekstach drugim i trzecim dokonaliśmy typologii cech tekstów prawnych. [...] pokazaliśmy, że przepisy tekstu prawnego bywają błędnie zredagowane. Wyróżniliśmy cztery podstawowe typy błędnie zredagowanych przepisów: [...] przepisy dublerzy (gdy przepis powtarza treść innego przepisu); [...] przepisy wdowy (gdy przepis wysłowią normę trwale nierealizowalną); [...] przepisy sieroty (gdy przepis wysłowią modyfikację normy, podczas gdy przepis centralny nie obowiązuje); [...] przepisy partacze (gdy przepis zawiera błędy redakcyjne, które znacząco utrudniają albo wręcz uniemożliwiają odkodowanie normy prawnej). W

dalszym wywodzie pokazaliśmy jak zaproponowana siatka pojęciowa może być zastosowana do opisu innych niż pojedynczy przepis fragmentów tekstu prawnego. Przeanalizowaliśmy pod kątem potencjalnej (nie-)normatywności, (nie-)redundantności oraz (nie-)zbędności następujące elementy: [...] akt normatywny jako całość, [...] tekst jednolity aktu normatywnego, [...] preambuły aktów normatywnych, [...] definicje nawiasowe, wyliczenia i odesłania, [...] tytuły aktów i śródtytuły jednostek systematyzujących akty normatywne, [...] odnośniki, [...] tabele i wzory, [...] niejęzykowe elementy tekstu prawnego (znaki drogowe, teksty muzyczne, grafiki, fotografie, rysunki, mapy). Całość rozważań skonkludowaliśmy wprowadzając w pole analizy zagadnienie potencjalnej wielości norm prawnych wysłowionych w przepisie (pluralność przepisów). Pozwoliło to na wyodrębnienie pojęciowe kategorii: [...] przepisów pluralnych całkowicie redundantnych (*resp.* zbędnych), [...] przepisów pluralnych częściowo redundantnych (*resp.* zbędnych). W toku wywodu poprzednich tekstów cały czas utrzymywaliśmy w mocy dwa założenia idealizujące: ZI-1: Rozpoznawanie cech tekstu prawnego ze względu na normy prawne w nim zakodowane jest zrelatywizowane do pewnego danego reguł interpretacyjnych oraz danego systemu wartości, ze względu na które przeprowadzana jest wykładnia. ZI-2: W polskiej kulturze prawnej istnieje «dobro wspólne» koncepcji wykładni prawa, tj. katalog podstawowych reguł interpretacyjnych powszechnie akceptowanych, a system wartości, którym służy wykładnia (ideologiczne uzasadnienie dla praktyki społecznej stosowania prawa), jest, w swym rdzeniu, powszechnie aprobowany. Niniejszy tekst przynosi uzupełnienia dogmatyczno-teoretyczne (fragmenty II, III, IV). W ten sposób realizujemy plan badań w płaszczyźnie dogmatycznej. Kończymy cykl artykułów wskazaniem jak dotychczasowe wyniki należałoby osadzić w szerszym polu analiz teoretyczno-filozoficznych (fragment V.1), syntetycznie podsumowujemy wyniki (fragment V.2) i proponujemy pogłębienie badań nad koncepcją normatywności - redundantności - zbędności (fragment V.3). [...] Pełna realizacja planu stworzenia programu badań nad normatywnością - redundantnością - zbędnością tekstu prawnego wymaga monografii książkowej. Co anonsujemy, kończąc cykl czterech artykułów” (*O normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych. Część czwarta: uzupełnienia dogmatyczno-teoretyczne i podsumowanie*, (s. 1-19, złożony do druku w „Przeglądzie Sejmowym” w grudniu 2024 r.).

Wobec tych wskazanych faktów, już od strony formalnej, w mojej ocenie, wskazany cykl stanowi wzorcowy przykład cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych. Aby można było stwierdzić, czy cykl ten

spełnia kryterium ustawowe wniesienia przez Habilitanta znacznego wkładu w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne, należy ocenić również jego stronę merytoryczną.

Artykuł recenzyjny *Problemy z pojęciem normatywności tekstu prawnego. Uwagi po lekturze pracy M. E. Stefaniuk Preambuła aktu normatywnego w doktrynie oraz w procesie stanowienia i stosowania polskiego prawa w latach 1989-2007* stanowi punkt wyjścia podjętych z inicjatywy Dr. Bartłomieja Wróblewskiego (jak zaznaczył w autoreferacie, co też potwierdził współautor) badań nad niezwykle istotną nie tylko z perspektywy teorii prawa, ale przede wszystkim praktyki prawniczej, problematyką normatywności, redundantności i zbędności przepisów prawnych. Dr Bartłomiej Wróblewski sformułował wyjściowe hipotezy, które następnie zostały rozwinięte w kolejnych artykułach z cyklu badań nad tymi istotnymi zagadnieniami. W artykule tym postawione zostało m.in. pytanie „o teoretyczną możliwość (na gruncie derywacyjnej koncepcji wykładni) i praktyczne występowanie - z jednej strony - fragmentów części niezasadniczej tekstu prawnego wysłowiających normy prawne oraz z drugiej - wypowiedzi nienormatywnych w części zasadniczej tekstu prawnego” (s. 304). Zgodnie z dołączonym do dokumentacji oświadczeniem współautora M. Zajęckiego, inicjatorem badań i koncepcji dotyczącej normatywności tekstów prawnych był Dr Bartłomiej Wróblewski. Treść artykułu recenzyjnego, sposób, w jaki odnosi się do będącej przedmiotem tego artykułu publikacji, świadczy o dojrzałości naukowej Habilitanta. Mianowicie we właściwej proporcji zostały docenione osiągnięcia naukowe autorki, a także trafnie zostały ukazane mankamenty recenzowanej pracy. Sformułowane uwagi polemiczne świadczą o doskonałym opanowaniu warsztatu naukowego przez Habilitanta, Jego bardzo dobrej znajomości problematyki, do której się odnosi, oraz znajomości i umiejętności stosowania metodologii badań naukowych.

Po lekturze czterech artykułów opublikowanych (w tym jeden oddany do druku) w „Przeglądzie Sejmowym” stwierdzam, że wszystkie wymienione w przytaczanych wyżej fragmentach tych artykułów osiągnięcia zostały uzyskane w sposób rzetelny, oparty na wnikliwej analizie wielu aktów normatywnych, krytycznej analizie poglądów doktryny oraz autorskiej umiejętności formułowania własnych, oryginalnych rozwiązań stawianych problemów naukowych.

Dzięki artykułowi opublikowanemu w języku angielskim pt. *Redundant and Useless Fragments of Legal Texts. Basic Definitions and Preliminary Typology of Cases* („Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie” 2021, t. XIV, nr 1, s. 529-544) wyniki badań

zostały udostępnione szerszemu gronu uczonych, praktycznie z całego świata. Bardzo dobrze wpisuje się to w ideę umiędzynarodowienia polskich badań naukowych.

Znaczącym osiągnięciem jest ponadto skonfrontowanie założeń o normatywności aktu prawnego w postaci ukształtowanej w polskiej doktrynie i praktyce prawniczej z konstytucyjnymi standardami demokratycznego państwa prawnego, w szczególności określonymi w art. 2 Konstytucji. Habilitant przedstawił wyniki swoich badań w tym zakresie w artykule pt. *Normatywność przepisów prawnych w demokratycznym państwie prawnym* („Prawo i Więź” 2025, nr 2, s. 63-91). W artykule tym Habilitant argumentuje przekonująco i w sposób logicznie spójny, czego przykładem może być następujący fragment: „Jeśli podstawową ideą państwa prawnego są rządy prawa, a te są realizowane przez stanowienie prawa w znaczeniu materialnym, nasuwa się wniosek, że założenie o normatywności sensu stricto aktów normatywnych musi obejmować cały akt normatywny. Wszak suweren, wszak ustawodawca w żaden sposób nie różnicuje także wewnętrznie tych aktów, nadając różnym fragmentom co do zasady inną moc. Dalej nie różni się przecież procedura legislacyjna, a wstępy przyjmowane są w tym samym trybie co część zasadnicza aktów normatywnych” (s. 80). Wnioski z przeprowadzonych badań naukowych bardzo dobrze wpisują się w realizację ustawowego kryterium wniesienia znacznego wkładu Autora w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne. Przeprowadzone przez Habilitanta analizy doprowadziły go do sformułowania wniosku o „konieczności modyfikacji założenia o normatywności tekstu prawnego w jego specyficznej ukształtowanej w polskiej nauce i praktyce prawa formie, w tym o bezwyjątkowej normatywności *sensu stricto* części zasadniczej tekstu prawnego oraz bezwyjątkowej nienormatywności *sensu stricto* oraz normatywności *sensu largo* części niezasadniczej tekstu prawnego” (s. 86). Na podstawie przeprowadzonych badań polskich aktów normatywnych przekonująco Habilitant wykazał, że rzeczzone założenia są „silnie kontryfakcyjne [...]. Budzą także poważne wątpliwości w świetle wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP zasady demokratycznego państwa prawnego” (s. 86). Zdaniem Habilitanta, „[c]ały tekst prawny ma charakter normatywny niezależnie od tego, czy chodzi o część zasadniczą (artykułowaną), czy część niezasadniczą (nieartykułowaną)” (s. 86). Jednakże, jak wskazuje Habilitant, to przyjęte modelowe założenie o normatywności tekstu prawnego znajduje liczne faktyczne ograniczenia. Przyczyny tych ograniczeń są - w przekonaniu Habilitanta - następujące: „Po pierwsze, ze względu na świadomą decyzję prawodawcy zamierzającego poprawić komunikatywność aktu prawnego, jego przekonanie, że ułatwi to interpretację tekstu. Po drugie, ze względu na świadomą decyzję prawodawcy wpisującego

wbrew wyraźnej regulacji § 11 Zasad Techniki Prawodawczej do aktów normatywnych «apele, postulaty, zalecenia, upomnienia oraz uzasadnienia formułowanych norm» bądź inne oczywiście nienormatywne fragmenty. Celem jest uzyskanie dodatkowej legitymizacji czy zapewnienia jego większej skuteczności. Po trzecie, ze względu na mniej lub bardziej trafne kalkulacje prawodawcy na przyszłość związane np. z ekonomiką procesu legislacyjnego, rachubami politycznymi czy innymi jeszcze motywami. Po czwarte wreszcie, ze względu na nieświadomie popełniane błędy w szczególności w formie zamieszczanych w tekście prawnym «przepisów partaczy» czy pozostawiania «przepisów sierot». Wszystkie te powody, a zapewne i inne, prowadzą do występowania w tekstach prawnych fragmentów redundantnych, a nawet zbędnych” (s. 87).

W kolejnym artykule pt. *Normatywność tzw. dekalogu - pierwszych 10 artykułów Konstytucji kwietniowej* („Miscellanea Historico-Iuridica” 2025, t. XXIV, nr 2, s. 11-28) Habilitant w interesujący sposób przedstawił zagadnienie normatywności tekstu prawnego w kontekście preambuły wewnętrznej. W podsumowaniu rozważań stwierdził m.in., że „rozwiązanie legislacyjne w postaci umieszczenia preambuły w części zasadniczej (artykułowanej) konstytucji kwietniowej samo w sobie zwiększyło oryginalność jej tekstu. Jednocześnie do dziś prowokuje do stawiania ogólniejszych pytań o normatywność tekstu prawnego, daje przykłady niejednorodności tekstowej i normatywnej konstytucji i ustaw, a tym samym falsyfikuje podręcznikowe założenia o bezwyjątkowej normatywności tekstu aktów normatywnych” (s. 24).

W obszernym artykule pt. *Koncepcja normatywności, redundantności, zbędności tekstu prawnego w kontekstach sporów teoretycznych o uniwersalizację metod wykładni i o pojmowanie struktury systemu prawnego* („Przegląd Legislacyjny” 2025, nr 1, s. 7-60) Habilitant wraz ze współautorem dokonał konfrontacji opracowanej i przedstawionej we wcześniejszych publikacjach „koncepcji normatywności, redundantności, zbędności z wielogłosem polskiej teorii prawa w kwestiach modelowego ujmowania procesu redagowania i wykładni tekstu prawnego” (s. 12). W klarowny sposób przedstawił we wprowadzeniu problem badawczy oraz kolejne etapy jego rozwiązania: „Znosząc założenie o istnieniu uniwersalnego systemu dyrektyw wykładni, zaczynamy patrzeć na polską kulturę wykładni prawa (*ius interpretandi*) jako na konglomerat konkurujących koncepcji opisowych i normatywnych i staramy się wskazać miejsce dla głoszonych przez nas tez w owym konglomeracie (fragment 2). Znosząc założenie o jednolitym pojmowaniu struktury i funkcji systemu prawnego (fragment 3), urealniamy ogląd tekstu prawnego, wprowadzając w pole

analizy kategorii teoretyczne normatywności ujmowanej ontologicznie i reprezentacyjnie, trójpoziomowości tekstu prawnego i wielopłaszczyznowości poznawania prawa. W kolejnych fragmentach nasze ustalenia odnosimy do dwóch węzłowych problemów teorii wykładni prawa - tekstu idealnego w ujęciu fenomenologicznym i analitycznym (fragment 4) oraz założenia o językowej racjonalności prawodawcy i jego wpływu na prowadzenie wykładni (fragment 5). Artykuł kończymy (fragment 6) syntetycznym podsumowaniem naszych wyników oraz propozycjami monograficznego pogłębienia badań nad koncepcją normatywności, redundantności, zbędności tekstu prawnego” (s. 12).

Recenzowany artykuł świadczy o doskonałym opanowaniu przez Habilitanta warsztatu naukowego. Jego lektura (a także lektura innych artykułów tworzących analizowany cykl) była dla mnie interesującym intelektualnym przeżyciem. W dobrym stylu, na wysokim poziomie naukowym oraz bardzo dobrym językiem precyzyjnie określającym prezentowane zagadnienia, z zastosowaniem własnej autorskiej terminologii, Pan Doktor najpierw wprowadził czytelnika w koncepcję naukową swego dzieła, aby następnie ten zamysł konsekwentnie zrealizować. Od początku do końca lektury recenzowanych artykułów towarzyszyło mi niczym niezmałcone przekonanie, że mam przed sobą cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych stanowiących znaczny wkład Autora w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne. Bardzo dobrze to świadczy o dojrzałości naukowej Autora. Przekonanie to wzmacnia dodatkowo fakt, że chociaż Pan Dr Bartłomiej Wróblewski podjął problematykę niełatwą, to bardzo dobrze wywiązał się z zadania, które przed sobą postawił. Pan Dr Bartłomiej Wróblewski wprowadził nowe, istotne treści do dyskursu naukowego. Na podkreślenie zasługuje zatem oryginalny charakter prowadzonych przez Habilitanta badań w zakresie podjętej problematyki.

Nie poprzestał jednak na etapie zrealizowania obranych celów badawczych, ale we współpracy ze współautorem wytyczył kolejne cele badawcze do osiągnięcia w ramach kontynuacji prowadzonych od wielu lat badań naukowych poświęconych koncepcji normatywności, redundantności oraz zbędności tekstu prawnego. Zapowiedź opublikowania wyników szeroko zakrojonych badań w formie monografii naukowej przyjęłam z zadowoleniem i oceniam ją bardzo pozytywnie jako wyraz dojrzałości naukowej Habilitanta, który potrafi dostrzec i określić problemy naukowe oraz wytyczyć metodologicznie poprawną drogę do ich rozwiązania.

Na podstawie wnikliwej analizy treści artykułów składających się na pierwszy cykl stwierdzam, że Dr Bartłomiej Wróblewski posługuje się wysokiej klasy warsztatem

naukowym, niestety, nieczęsto dzisiaj spotykanym. Posiadał umiejętność prowadzenia rzetelnych badań naukowych, wnikliwie rozpatrując postawione przed sobą zadanie badawcze. Potrafi dostrzec i proporcjonalnie docenić dotychczasowy stan badań polskiej doktryny prawa, a także potrafi dokonać jego krytycznej analizy i weryfikacji utrwalonych poglądów. Nie unika polemiki, co jest szczególnie cenne w rozwoju myśli naukowej.

Badania prowadzone w zakresie problematyki objętej pierwszym cyklem wnoszą nie tylko wiele cennych oryginalnych treści do dyskursu teoretycznoprawnego, w szczególności poprzez wprowadzenie własnej autorskiej siatki pojęciowej, a następnie poprzez konsekwentne jej stosowanie w procesie odkrywania zjawisk występujących przede wszystkim na etapie stanowienia prawa (ale także i na etapie jego wykładni i stosowania), wpływających zarówno pozytywnie, jak też negatywnie na kształt polskiego porządku prawnego. W moim przekonaniu te prowadzone przez Habilitanta wieloletnie, wnikliwe badania i klarowne systematyczne prezentacje ich rezultatów w kolejnych publikacjach, mają trudne do przecenienia znaczenie dla praktyki tworzenia prawa. Mogą w istotny sposób przyczynić się do poprawy jakości tworzonego w Polsce prawa. Moja wysoka ocena tych dokonań Habilitanta jest uzasadniona dostrzeganym od wielu lat spadkiem jakości tworzonego prawa. Gdy niemal ćwierć wieku temu rozpoczynałam swoją drogę naukową, uczestniczyłam w (jednej z wielu) ogólnopolskiej konferencji naukowej poświęconej teorii i filozofii prawa, w tym problematyce tworzenia i stosowania prawa, usłyszałam z ust kilku wybitnych profesorów specjalizujących się w zakresie teorii i filozofii prawa, a także w prawie konstytucyjnym, że jakość tworzonego w Polsce prawa jest niska i ciągle spada, co rodzi problemy z jego wykładnią i stosowaniem. Wówczas skłoniło mnie to do refleksji, że pilną potrzebą jest poprawienie tej sytuacji w taki sposób, aby pomóc legislatorom osiągnąć wyższy poziom rezultatów ich pracy. Pomyślałam wtedy, że to jest zadanie dla teoretyków prawa. W tym kontekście dokonania twórcze Habilitanta oceniam jako bardzo wartościowe dla praktyki tworzenia prawa, a także jego wykładni i stosowania. W mojej ocenie wprowadzone przez Habilitanta instrumentarium jest bardzo przydatne do zidentyfikowania problemów legislacyjnych, a to bardzo istotne, aby wyjaśnić prawidłowość procedury kodowania norm prawnych w przepisach prawnych i korespondującego z tą procedurą działania interpretatora zmierzającego do zrekonstruowania „pełnej i jednoznacznej normy postępowania” zakodowanej uprzednio w tych przepisach przez „racjonalnego prawodawcę”.

Dorobek naukowy Habilitanta w zakresie problematyki objętej pierwszym cyklem artykułów jest znaczący i ma swoje utrwalone miejsce w doktrynie prawniczej. Kolejni

badacze eksplorujący ten obszar badawczy powinni - jeśli przyświeca im idea rzetelności badań naukowych - uwzględniać wyniki badań Habilitanta. Tak też w istocie się dzieje, o czym świadczy m.in. wykaz cytowań wg Google Scholar.

Drugi cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych wskazany przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy, został poświęcony problematyce praw człowieka. Cykl ten składa się z ośmiu następujących artykułów: 1) *Dopuszczalny zakres regulacji sztucznej prokreacji w świetle Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, „Przegląd Sejmowy” 2013, nr 5, s. 51-73 (ss. 23), współautor w 50% Paweł Łącki; 2) *Status nasciturusa w orzecznictwie organów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, „Państwo i Prawo” 2016, nr 3, s. 21-37 (ss. 17), współautor w 50% Paweł Łącki; 3) *Diagnostyka preimplantacyjna a „prawo do zdrowego dziecka” w kontekście Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, „Przegląd Sejmowy” 2020, nr 2, s. 143-164 (ss. 22); 4) *Niekonstytucyjność tzw. aborcji eugenicznej (embriopatologicznej). Schemat argumentacji Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 1/20*, „Przegląd Konstytucyjny” 2023, nr 3, s. 83-107 (ss. 25), współautor w 50% Paweł Łącki; 5) *Prawa człowieka pod presją walki o postęp*, „Dziennik Gazeta Prawna. Magazyn” 2025, nr 56 (6473); 6) *Kluczowe wyzwania systemu ochrony praw jednostki Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, w: J. Jaskiemia, K. Spryszak (red.), *75 lat kształtowania się wielopłaszczyznowego systemu ochrony praw człowieka w Europie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2026, s. 1-17, artykuł przyjęto do druku; 7) *Czy czeka nas kolejna dekada wstrząsów w wymiarze sprawiedliwości? Warunki skutecznych reform a konstytucyjne prawo do sądu*, „Law, Education, Security” 2025, nr 1, s. 79-97 (ss. 19); 8) *The unborn life and the European Convention on Human Rights*, s. 1-20, artykuł złożony do druku w: „European Convention on Human Rights Law Review”, współautor Paweł Łącki.

W mojej ocenie publikacje składające się na drugi cykl również spełniają kryterium ustawowe, stanowienia znacznego wkładu Autora w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne. Sposób prezentacji wyników badań Habilitanta w tym cyklu, zarówno od strony formalnej, jak i merytorycznej, świadczy o bardzo dobrym opanowaniu warsztatu naukowego oraz o umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Uwagi poczynione w tym względzie w odniesieniu do pierwszego cyklu zachowują *mutatis mutandis* aktualność również w odniesieniu do tego cyklu.

Trzeci cykl powiązanych tematycznie publikacji naukowych wskazany przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy, został

poświęcony problematyce odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za działania ustawodawcy. Na ten cykl składają się cztery monografie opublikowane w latach 2005-2023, a mianowicie: 1) *Die Staatshaftung für legislatives Unrecht in Deutschland. Eine rechtshistorische, rechtsdogmatische und rechtsvergleichende Untersuchung*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2005, s. 1-124; 2) *Pozaumowna odpowiedzialność odszkodowawcza Wspólnoty Europejskiej za akty normatywne*, Wydawnictwo Instytut Zachodni, Poznań 2005, s. 1-128; 3) *Odpowiedzialność odszkodowawcza za działania ustawodawcy. Kształtowanie się koncepcji i instytucji na tle ogólnych reguł odpowiedzialności państwa do połowy XX wieku*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2011, s. 1-312; 4) *State Liability and the Law. A Historical and Comparative Analysis*, Routledge, London, New York 2023, s. 1-250, przetłumaczone, uaktualnione i poprawione wydanie monografii wskazanej w pkt 3.

W odniesieniu do wskazanego wyżej trzeciego cyklu publikacji należy zwrócić uwagę na to, że na cykl ten nie składają się artykuły naukowe, lecz monografie naukowe, czego nie przewiduje literalnie odczytany art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy. Nie ulega jednak wątpliwości, że autorstwo monografii naukowej w tradycji akademickiej jest wysoko cenione. Tym bardziej, jeśli - jak w przypadku monografii autorstwa Habilitanta - monografie są opublikowane w renomowanych wydawnictwach, w szczególności zagranicznych. Już sam fakt opublikowania w takich wydawnictwach świadczy o wysokim poziomie naukowym monografii.

W mojej ocenie przedłożone przez Dr. Bartłomieja Wróblewskiego monografie, stanowią znaczny wkład Autora w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne. Monografie napisane są na bardzo wysokim poziomie naukowym, zarówno pod względem treści, jak i formy. Habilitant w recenzowanych monografiach w sposób wzorcowy prezentuje wyniki swoich oryginalnych badań naukowych. Monografie stanowią zwartą logiczną całość. Ich struktura odzwierciedla przyjęte założenia metodologiczne. Kolejne rozdziały konsekwentnie prowadzą do realizacji celów badawczych. Wyartykułowane na koniec rozważań konkluzje Autora potwierdzają wysoką wartość naukową prowadzonych przez niego badań.

Kwestią dyskusyjną może być to, czy w procedurze habilitacyjnej można wskazywać monografie powstałe w wyniku badań prowadzonych przed uzyskaniem stopnia doktora. W aktualnym stanie prawnym nie istnieje wymóg, aby wskazywać do oceny jedynie publikacje powstałe po uzyskaniu stopnia doktora. Ustawa wymaga jedynie, aby wskazane publikacje spełniały kryterium stanowienia znacznego wkładu Autora w rozwój nauk społecznych w

dyscyplinie - nauki prawne. Zatem w mojej ocenie Habilitant mógł te monografie wskazać jako osiągnięcie, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy.

Monografie składające się na trzeci cykl publikacji wskazany przez Habilitanta spełniają wymogi ustawowe stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Ponieważ - jak na wstępie podkreśliłam - już pierwszy cykl artykułów czyni zadość ustawowemu kryterium, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy, Habilitant mógł poprzestać na wskazaniu tylko tego jednego cyklu i tym samym wypełniłby wymóg ustawowy. Wskazane kolejne dwa cykle publikacji także spełniają kryterium ustawowe i jedynie wzmacniają moją pozytywną ocenę dorobku Habilitanta.

W mojej ocenie Pan Dr Bartłomiej Wróblewski bardzo dobrze wykazał, że potrafi prowadzić samodzielnie badania naukowe. Posługuje się wysokiej klasy aparatem naukowym. Jest znakomicie przygotowany do samodzielnej pracy naukowo-badawczej.

3. Ocena spełnienia kryterium określonym w art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy habilitant musi wykazywać się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Chociaż zgodnie z art. 221 ust. 8 Ustawy zadaniem recenzentów jest ocena, „czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2” i w związku z tym - trzymając się ściśle przepisów Ustawy - recenzja mogłaby ograniczyć się jedynie do oceny osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy, to jednak - w moim przekonaniu należy też odnieść się do kwestii spełnienia przez Habilitanta kryterium, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy. Zrobię to chętnie, ponieważ nie mam żadnych wątpliwości, że Pan Dr Bartłomiej Wróblewski wykazuje się „istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej”.

Dorobek naukowy Dr. Bartłomieja Wróblewskiego jest bardzo obszerny. Obejmuje łącznie 240 pozycji. Habilitant publikuje wyniki swoich badań w wysokopunktowanych czasopiśmie naukowych oraz w renomowanych wydawnictwach naukowych. Należy podkreślić, że znaczna część publikacji ukazała się w językach obcych: języku niemieckim i angielskim. Zainteresowania badawcze Habilitanta obejmują problematykę związaną z prawem konstytucyjnym, kodyfikacją prawa podatkowego, prawem administracyjnym,

prawem karnym, historią prawa oraz tradycjami akademickimi. Tak rozległe zainteresowania naukowe, poparte rzetelnymi badaniami, których efekty są publikowane w prestiżowych wydawnictwach i czasopismach, zdarzają się rzadko. Pod tym względem Habilitant wyróżnia się bardzo pozytywnie. Jeśli do tego dodamy biegłą znajomość (na poziomie C2, C1) czterech języków obcych (niemiecki, angielski, francuski, rosyjski) udowodnioną dołączonymi do dokumentacji certyfikatami, to wniosek jest oczywisty, że Dr Bartłomiej Wróblewski w najwyższym stopniu spełnia wszystkie określone Ustawą oraz tradycją akademicką wymagania stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Również na rzecz mojej jednoznacznie pozytywnej oceny przemawia wykaz cytowań wg Google Scholar, których liczba na dzień sporządzania niniejszej recenzji wynosi 84, a h- indeks wynosi 6. Na tle innych osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, a nawet w porównaniu z niektórymi osobami, które już uzyskały ten stopień, wynik Habilitanta jest bardzo dobry.

Dorobek naukowy Dr Bartłomieja Wróblewskiego oceniam jako wartościowy oraz spełniający standardy wymagań stawianych osobom ubiegającym się o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Aktywność naukowa Dr. Bartłomieja Wróblewskiego jest bogata i umiędzynarodowiona. Jak to szczegółowo wykazał Habilitant w autoreferacie, badania swoje prowadził i prowadzi pozostając w stałym kontakcie z badaczami z innych uczelni, w tym z uczelni zagranicznych. Habilitant wyjeżdżał na zagraniczne stypendia, kursy i pobyty badawcze. Organizował międzynarodowe lub krajowe konferencje naukowe i spotkania naukowe. Wygłaszał na nich referaty i brał udział w dyskusjach. Był wykonawcą lub kierownikiem w projektów naukowych finansowanych ze środków publicznych. Prowadził zajęcia ze studentami oraz badania naukowe w kilku instytucjach naukowych, w tym zagranicznych. Aktywność naukowa Habilitanta jest tak bogata i różnorodna, że ograniczone ramy niniejszej recenzji nie pozwalają na jej szczegółowe omówienie, a nawet na wymienienie wszystkich tych aktywności oraz instytucji naukowych, z którymi Habilitant współpracował. Habilitant przedstawił tę działalność w obszernym autoreferacie. Dostarczone dokumenty potwierdzają, że w istocie Habilitant wykazuje się bogatą aktywnością naukową, dydaktyczną i organizatorską.

Podsumowując tę część recenzji: w mojej ocenie Dr Bartłomiej Wróblewski spełnia wymóg ustawowy określony w art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy, zgodnie z którym habilitant musi

wykazywać się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

5. Konkluzja

Odpowiadając na postawione na wstępie pytania: pytania: 1) Czy przedłożone przez Dr. Bartłomieja Wróblewskiego trzy cykle powiązanych tematycznie artykułów/monografii naukowych stanowią znaczny wkład Autora w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne? 2) Czy cały dotychczasowy dorobek naukowy Dr. Bartłomieja Wróblewskiego oraz Jego działalność naukowo-dydaktyczna i organizacyjna pozwalają na stwierdzenie, że Habilitant wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej? - pragnę podkreślić, że jestem absolutnie przekonana co do zasadności udzielenia odpowiedzi pozytywnych.

Konkludując jednoznacznie stwierdzam, że przedłożone mi do oceny osiągnięcie naukowe Pana Dr. Bartłomieja Wróblewskiego, określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy, stanowi znaczny wkład Autora w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne. Ponadto stwierdzam, że Pan Dr Bartłomiej Wróblewski wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Tym samym czyni zadość wymaganiu określönemu w art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy.

Pan Dr Bartłomiej Wróblewski spełnia zatem wszystkie ustawowe wymogi stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Z pełnym przekonaniem, w sposób jednoznaczny, wyrażam pozytywną opinię w sprawie nadania Panu Dr. Bartłomiejowi Wróblewskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne.